

FÉNYKÉP A KILENCVENES ÉVEK ELEJÉRŐL

A napernyő halványkék fényt
szűrt az arcukra az első emelet
teraszán, délutánonként.
Mindenki tudta, azért ültek
ki oda, hogy láthassuk:
csupán beszélgetnek, és tényleg
csak ilyenkor: „a kirakatban”.
Mindig megérezték, ha róluk
hallgatunk. Én ezt nem bírtam;
lelmentem a földszintre,
fölhoztam egy üveg vörösbort,
és kivittem a teraszra. A férfi
közelebb húzott az asztalhoz
egy újabb széket. Bárcsak
nem mi lennének ezek,
itt, mondta a nő egyszer. Ittunk;
nézegettem a kezemen,
ingemen a menyeyi, szűrt
fényt. Előbb én jöttem be,
aztán ők. Bent már nem néztek
egymásra, és szó nélkül dolgoztak,
gyakran késő éjszakáig.
Akkoriban ilyennek
képzeltam a svédeket.

Balla D. Károly

TEJMOZI

Talán azt kellene elmesélnem, hogy azon a téli reggelen majdnem megszerettem apámat. Illett hozzá a fehérbe fordult vidék, pontosabban ő illett a tájhoz hunyorgó szemével, hideg kimértségével, jegesedő idegenségével és titkos árnyaival, amelyek csak abban a ferde napsütésben mutatkoztak meg a szikrázó havon.

Akkor már rég nem tépelődtem azon, miért hagyott el minket. Megbékéltem remeteségével, és éveken át tartó otthoni keserősége és mogorvasága után gyér látogatásaim során felfedezni véltem arcán a visszafogott, észrevétlen derűt.

Előző este érkeztem. Ahogy fejemet behúzza – be ne üssem a homlokgerendába – beléptem a házba, mint rendesen, most is arra gondoltam, nem kellett volna eljőnnöm, csak megzavarom magányában, és engem is felkavar zordsága, nyersége, amint kegyetlen ítéletet mond mindenről, ami beszélgetésünk során szóba kerül.

Úgy tetszett, apám pontosan tudta: a mai napon, éppen ezen az estén fogok betoppanni. A frissen terített asztalon két tányér, sötétzöld üvegben jófajta szilvórium, kancsóban gyöngyöző könnyű bor, az illatokból ítélve alighanem vadast is készített, félbehagyott sakkpartink bábuja pedig érintetlenül sorakoztak az asztal közepén, a két tányér között.

Meg nem ölelt, kezet sem adott, köszönésként krákogott egyet, de szemével, fejmozdulatával azonnal az asztalhoz hívott, maga is letelepedett velem szemben. Hosszasan hallgattunk, miközben természetes kíváncsisággal fürkésztük egymás arcát. Volt az egészben valami szertartásosság, mintha hosszú idő óta először próbálkoznánk a régen elfelejtett, elhagyott rítussal, amelynek újrajátszása ünnepélyességet kölcsönözhet gesztusainknak.

Csak nem békülni akar, rémültem meg a gondolatától, hiszen apám az a fajta nehéz ember volt, akivel rosszban lenni sokkal kényelmesebb állapotnak bizonyult, semmint meghitt egyetértésben. A köztünk kialakult és állandóvá merevedett, a kezdeti indulatokról már leszakadt haragban-lét mindkettőnk számára elviselhetővé tette mind az együtt töltött ritka és rövid alkalmakat, mind a hosszú távolléteket. Csak nem akarja ezt a biztonságosan rideg távolságot most vacsorával, itallal, sakkal felszámolni, csak nem számít arra, felkínálom neki a lehetőséget, hogy apámnak érezhesse magát, és engem fiának tudhasson? Nem, ezen már túl vagyunk, a magam részéről nem lennék képes visszatáncolni; őt is csak újabb csalódás érné.

Töltött. Koccintás nélkül felhajtottuk a szilvapálinkát, és ahogy erős férfiakhoz illik, meg se köszörültük a torkunkat, nem ettünk és nem ittunk rá semmit, csupán arra ügyeltünk, hogy amikor megszólalunk, meg ne bicsakoljon a hangunk. Ám egyikünk sem törte meg a csendet, apám közelebb tolta hozzám a táblát, várakozó pillantást vetett rám, aztán állat tenyerébe támasztva fél kézre könyökölt, és az állás tanulmányozásába kezdett.

Tudtam, hogy én lépek, és azt is, hogy az eltelt hónapok alatt egyszer sem elemezte a táblán kialakult helyzetet. Jobban játszott nálam, s ha azt akarta, számára is izgalmas legyen a parti, nem adhatott magának semmilyen előnyt, nyár óta ő is most latolgatja először az esélyeket és a következő húzásokat. A sakkelméletben is járatos nagy tudású játékos volt, én inkább ösztönös-szenvedélyes, aki jól kihasználta intuíciómmal könnyen zavarba hozhattam. Ettől lehetek összecsapásaink izgalmasak, a mostani is ilyennek ígérkezett, minden figyelmemmel a logikáját igyekeztem megfejteni, ő ugyanígy próbálta kifürkészni a ráérzéseimet – pár perc, és már meg is szűnt körülöttünk a világ.

Ha semmi másban nem is, de a sakkban egyenrangú felnőtt partnernek tekintett. Nem tudhatta, mennyi mindenben öregedtem hozzá, hány dologban csalódtam talán nála is jobban, és miként égett ki belőlem a fiatalság.

Odaadással játszott, mintha ezekben az emelkedett szellemi egymásra találásokban pótolni akart volna valamit abból, amit családapaként nyújtani évtizedeken át elmulasztott. Amikor úgy érezte, erőtlet lépett, jól feladta nekem a leckét, akkor felállt, enni hozott, töltött a borból, máskor a tűzre tett, kizavarta vagy beengedte a macskáit, megette őket a maradékból, aztán együtt mentünk ki, hogy a maga építette kis szau-

na mögött két gőzölgő aransugárban behugyozzuk a makulátlan hóba életfilozófiánkat. Majd megint eszegettünk és ittunk, sok bort a fűszeres ételekre; a harmadik partiban és sokadik órában jártunk, amikor váratlanul, talán a bortól, megeredt a nyelve. Előbb fellengzősen a játékról beszélt, mint olyan erőről, amely az embert kiemelte a sötétségből; hosszán és lelkesen értekezett arról is, hogy az emberben voltaképp három állattípus lakozik, a gazdájának magát mindenben alávető hűséges eb, a ravaszul hízelgő, de végső soron háziasíthatatlan macska és a vérszomjas, szabadon élő farkas – ecsetelte ennek a hármasságnak a mitikus jelentését és szerepét az archetípusokban; beszélt az idő paradoxonáról, a jelen rövidségébe sűrített hosszú múltrol; aztán Huizinga, Jung és Bergson emlegetése után váratlanul a hús pácolásának legjobb módjáról tartott tudományos előadást, majd áttért a bor filozófiájára, s beszélt kipirulva, boldogan.

Ekkor úgy tűnt, apám mindig is éppen ilyen életre vágyott, ezért idegenítette el magától a családját, ezért költözött ki a természetbe, ezt kereste játékban, elfutó időben, ételben, italban, szelídíthetetlen macskák jellemében, kutyák csüggő odaadásában, szabad és éhes farkasok éjszakai üvöltésében.

Egy nem várt lépésem után sértődötten elhallgatott, észrevette, hogy amíg figyelmét lazítva beszélt, én javamra billentettem a játszmát, elmélyülten koncentrálni kezdtem hát, és most én álltam fel, hogy kicsit megmozgassam tagjaimat. Körbejártam a szobát, aztán megálltam a komód előtt, amelyen apám mindenféle lomot, ócskaságot tartott. A macskák mintha csak azt várták volna, hogy mászkálásomban megállapodjam, serényen dörgölözni kezdtek a lábamhoz, eközben nemegyszer feltolták a nadrágot a válllimon, hogy bőrömhöz dörzsölhessék izgató, elektromos szőrüket. Egymás után vettem szemügyre a fura kacatokat, a félig szétszedett vekkert, az elrepedt nagyítóüveget, a változatos tartalmú tégléket és dobozokat, felcsévéltem huzalvégeket, a cédulákkal teletűzdelt, elkoszlott receptes könyvet, a félig kinyomott tubusokat és legkülönfélébb kupakokat, dugókat, a hiányosnak látszó kártyapaklit – míg néhány ócska, gyűrött fotóra tévedt a tekintetem; nem sokat láthattam belőlük a félhomályban, találmomra felvettem, a fénybe emeltem hát az egyiket. Nem is tudom, meglepődtem-e vagy elérékenyültem, amikor felfedeztem: ott az a gyerek apám műtermében – én vagyok.

Azon az utolsó nyáron, amikor még mind együtt laktunk tágas városi lakásunkban, minden reggel feszítő vágy ébresztett, s amint hasamra feküdvé félig még álomban, félig már ébren próbáltam legyűrni a test számomra akkor még alig ismert kényszerét, aközben első gondolatom mindig akörül forgott, vajon derűs reggelre ébredtem-e, vajon besüt-e a nap a műterembe.

Az egészen korai fényeket és a szünidős egyetemista lányokat kedvelte leginkább apám. A modellek hajnalban érkeztek felvillanyozva, izgatta őket a szokatlan feladat, csitítani kellett őket, hogy minket fel ne ébresszenek; erre aztán megjátszott buzgósággal kezdtek óvatoskodni, lábujjhegyre álltak, suttogtak, de a surranásaikkal és sistergésükkel keltett zajok mintha még élesebbek vagy legalábbis izgatóbbak lettek volna a természetesnél. Én ilyenkor már ébren voltam, megállapítottam, süt-e a nap, s ha úgy véltem, hogy igen, akkor kivártam, míg a lányok apámat követve betepegetek a műterembe, megitták kávéjukat, amellyel a mester kedveskedett nekik, aztán levetkőzve várták, hogy beállítsa őket a megfelelő pózba, s amikor az alig hallható muzsika első foszlányai a frissen felnyitott festékestégelyekből áradó illattal szinte egyszerre szűrődtek be hozzám, kikeltem ágymból.

Csak résnyire kellett nyitnom az ajtómat, és máris ráláttam a szembülsőre, a műterem tejüveggel berakott ajtajára. Apám roppant kényes volt a fényre, azt mondta, arra is szüksége van, amennyi a délre napsütésben úszó előszobából érkezik. A tejüveg szépen szórja a fényt, ezt tétetett a tetőablakba is, ettől vált a műterme szemet bántóan ragyogóvá, hunyorgott ő is, de épp ezzel az összecsapott szemével látta olyanok a világot, amilyenek szerette: a tárgyakat eltűzöttaknak, saját kontúrjaikon túlcordulóknak, a színeket vibrálóknak, egymásba rezgőknek, a viszonyokat valóságunkban feltárulkozóknak.

Én nem ezt a túlexponált valóságot kerestem, egészen más miatt tapadtam a tejüvegre.

Mozgó képet leginkább addig láttam, amíg instruálta, beállította modelljeit. Leültek és lábujjhegyre álltak, guggoltak és könyökre dőltek, emelték, nyújtották karjukat, hajlították, keresztbe tették lábukat, oldalt fordultak vagy szembe, lebbent a hajuk, domborodtak fent és lent, elöl és hátul, mígnem mozdulatlaná váltak. Apám felhangosította a gramofont, és én meredhettem vállra és combra, kebelre és öltre, képzeletben egészítve és élesítve ki a fényes tejben úszó részleteket, visszaidézve vagy továbbforgatva azt, amit láttam vagy látni szerettem volna. Idő után már bennem pergett a film, én vetítettem rá vágyképeimet a matt felületre, így hatoltam be a műterem elzárt világába, így férkőztem közelébe titkoknak és tilalmaknak, meztelen nőknek – és apámnak.

Mígnem egyszer, amikor legmélyén lebegtem teljes révültségemnek, anélkül, hogy a zene félbeszakadása ezt előre jelezte volna számomra, váratlanul felhasadt a mozivászon, és meztelen testére öltve apám egyik ócska festékes köpenyét, elő nem lépett a csodák országából a legszebb tündér. Vastag ajkával hangtalan szót formált, köszönést talán, és amint a szemembe nézett, fájdalmas átlényegülést éltem át, amelybe egyaránt belesűrűsödtek szorongó óráim és felszabadult perceim. Ott és akkor semmisült meg az apja titkaira sóváran áhítózó fiú, és állt talpra a büszke férfi. A kamasz elpirulva lesütötte volna szemét, és szégyenében se moccanni, se szólni nem tudott volna, de a férfi nemcsak hogy állta az egymástól távol ülő szempár átható fekete tekintetét, hanem kilépett az ajtónyílásból, tett egy mozdulatot, és megérintette a nő vállát ott, ahol az ócska festékes köpeny félig lecsúszott róla.

Igen, el kellene mesélnem akkori magamat, ahogy tétován állok a bizonyosság kelős közepén, és ahelyett, hogy valami felszabadultságot éreznék, eluralkodik rajtam a teljes kétségbeesés, amelyben nem az a legbénítóbb, hogy képtelennek tartom magam akár a legegyszerűbb elgondolás megvalósítására, bármilyen következő lépés, mégoly apró cselekedet megtételére is – hanem az, hogy rádöbbenek: voltaképp nem vagyok azonos sem azzal, akinek fel kellene szabadulnia gátlásai és gyerekes nyűgei alól, sem azzal, aki kétségek közt próbál tehetetlenül.

Vagy azt kellene elmesélnem, milyen sokáig készülődtem arra, hogy apám történetét megírjam. Rendezgettem kusza érzelmeimet, keveredett bennem harag a megbocsátással, ragaszkodás az örök menekülési vággyal, szeretet az eltaszítottság nem múló sértettségével. Gyakran éreztem úgy, hogy tisztába jöttem kettőnk viszonyával, akár hozzá is foghatnék a munkához, de valahogy a szándék sehogyan sem tudott cselekedetté válni. A félelem, hogy kudarcot vallok, erősebb volt az elhatározásnál, túl nagy-nak és titkosnak éreztem a távolságot, amely az elérhetetlen öreg kalyibától elválasztott. Hiába láttam apámat szobám ablakaiból, láttam a házban teát főzni, kenyeret pi-

rítani, felállni sóért, kiskanálért, és láttam a zömök, sötét faépületet is a nyirkos tájban, és külön a domboldalt az elvadult szedressel és a falut a dombon túl, hiába jelent meg előttem mindez tisztán és érzékelhetően, mert amint közelebb léptem, hogy jobban kivihessem a részleteket, hogy megragadjam őket, belekapaszkodjam az ismerős formákba és színekbe – azonnal elmosódott előttem minden. Csak egy idegen arca tükröződött az üvegben.

Apám öreg faháza az egyetlen értelmes, de elérhetetlen valóságnak tetszett, míg húgom és én magam a jelen lévő, de értelmetlen és absztrakt világot alkottuk, amelyet őtőle eltávolodva hiába találtunk, alkottunk vagy képzeltünk magunknak, mert beszötte az álszentség, a csalás, a megvesztegetés; mintha ő, apám lenne a tiszta és biztonságos öreg kontinens, és mi a Semmi óceánján túli ismeretlenség. Tisztában voltunk azzal, hogy csak árnyak vagyunk, valódi életünket elszívta a fertő és romlás, a hanyatlás és enyészet, amelyből sem kilábalni nem vagyunk képesek, sem megszokni annyira, hogy ne érezzük magunkon az állandó hullaszagot.

Apám faházában minden ébredésnek megvan a maga áhítata. Megszokott környezetben szokványosak a reggelek. Mindig ugyanaz a könnyű kedélytelenség, ugyanolyan múló fejfájás s a dolgok hasztalanságának hamar elrebbenő sötét madara. Amióta előfordul, ha nagyon ritkán is, hogy apámnál alszom, másképpen érint a dolog. Otthon ébredve nem várok semmit a napomtól, de a faházban úgy nézek elébe, mintha valamit rejtegetne számomra.

Legtöbbször nagyon korán keltem, hogy a hajnali szélnek nekifeszíthessem a testemet. Itt mindig éles fúvással kezdődik a nap, megindul a hideg nagy lendülettel valahonnan a hegyekből, megperdül a dombon, lezúdul, lecsap a völgybe, és hatalmas erővel végigseper rajta. Külön készültem arra, hogy mindezt télen, csikorgó fagyban is tapasztaljam, érzem a melleknek nekirohanó különös erőt, pezsdítő frissességet. Ma azonban, azzal áztatva magam, hogy apám miatt teszem, sokáig lustálkodtam. Hadd aludja ki magát, ha felkelnék, arra ő is kipattanna ágyából, pedig most szüksége van a pihenésre. Az az igazság, hogy előző este alaposan berúgattam, és emiatt kicsit furdalt a lelkiismeretem.

Hogy miért tettem, nem találtam rá ésszerű magyarázatot. Bosszúnak igen kicsinyes és gyöngö lett volna, és elégtételt sem éreztem, amiért enyhén kaptatos állapotában két partit is nyerhettem ellene. Talán akkor kezdtem teletöltögetni a poharát, amikor a játékról meg az időről, az emberi lélek titkairól és a rejtett életről tartott kissé tudákos fejtegetései után áttért a hencegésre, nagyzolásra. Azt akarta elhitetni velem, hogy megcsömörlött a világi hívságoktól, az ölébe hulló gyönyöröktől – és ezért szánta rá magát az aszkézisre. Ő bizony nagy művész volt, de a könnyű szakmai siker nem elégtette ki, inkább felhagyott hát a festéssel, bizonygatta.

Később, már akadozó nyelvvél, újra visszatért a filozófusaihoz. Ortega y Gasset, ejtette ki áhítatosan. Zavarosan beszélt most már nem a rejtett, hanem a hanyatló életéről, aztán hirtelen elvékonyuló hangján bejelentette, hogy néha azt hiszi, megbolondul a sok könyv és elmélet között.

Gyámoltalan kisgyermekként nyöszörgött, hol a nagyanyám, hol a húgom nevét mondogatta, mintha szólongatta volna őket, mintha segítséget várna tőlük, sokszor nem is értettem, melyiküknek címezi zavaros panaszait, miközben az én arcomba néz. Végül mintha kicsit kijózanodott volna, újra hozzám beszélt. Hangja is kitisztult, tékozló fiúnak és tékozló apának nevezte magát. Azt hittem, teljesen magához tért, de

váratlanul lehanyatlott a feje, és ültében mély álomba merült, nekem kellett levetkőztetnem és lefektetnem.

Mindezt visszaidéztem reggel az ágyban, bántott az önvád és a kétely, vajon szabad volt-e apámat ilyen feltárulkozásokig eljuttatnom a belétöltött alkohollal és azzal, hogy egyszer sem mondtam ellent, nem olvastam fejére sem nagyívú hazugságait, sem kisserű mesterkedéseit; és főleg közepszerűségét nem, azt, amitől a legjobban rettegett. Hiszen ezért láttatta magát felváltva előbb nagy, sikeres művésznek, majd a művészetben végleg csalódott remeteéletű askétának, mert azt a valakit nem tudta elviselni, aki a kettő között önnön szürkeségétől szenvedett. Ezt megértenem rosszul esett, nyomasztott az ostoba és letehetetlen teher, amelyet apám vett a nyakába a maga számára is nehezen elviselhető természetével. Úgy éreztem, engem is nyom ez a súly, rátelepedik a mellemre, hogy hirtelen kapkodnom kelljen a levegőt, és páni félelem uralkodjon el rajtam, mintha attól kellene tartanom, hogy rám akar szakadni a mennyezet, a téli ég, a fagyos mindenség, és megfojt az apám emlegette idegen idő, amelyet soha nem sikerült magamévá szelődítenem.

Feküdtem, és dermedt mozdulatlanságban hallgattam, miként nyögeti a szél egyre jobban a faházat, miként recsegnek az öreg gerendák, hogyan nyikorognak az eresztékek, és anélkül, hogy misztikus halálfélelmem megszűnt volna, váratlanul heves éhséget éreztem. A gyomromból indult, de kisugárzott egész testembe, egyik pillanatról a másikra gyötrő életéhség és kozmikus falánkság vett rajtam erőt, mintha mohóságtól remélhetném megváltásomat, mintha kiehetném magam a halálból.

Apám horkantása zökkenett ki révületemből. Magamagát is felriasztotta krákogásával. Hosszas ébredés és a másnaposság minden jele nélkül felült az ágyban, és kijelentette, hogy ma meglátogatjuk a farkassá változott öreg ruszin sírját. Még mindig részeg, döntöttem el magamban, de nem ellenkeztem.

Rácáfolt feltételezésemre, meglepő élénkséggel és koncentrálttsággal indította a napját, vagyis hát: a napunkat, hiszen félórával később már újra vele szemben ültem az asztalnál, hogy az ijesztő mennyiségű szalonnás rántotta rám eső felét elfogyasszam. Miközben szaporán nyeltem a falatokat, fel-felidéződött hajnali szorongásom és éhségem, amelynek most semmilyen nyomát nem tudtam felfedezni magamban, ellenkezőleg, még alig tartottam adagom felénél, amikor elégedett jóllakottsággal hátradőltem. Apám ekkor szólalt meg először, estig nem eszünk ám, figyelmeztetett, de én inkább az erős és forró teából kortyoltam nagyokat, mint aki el sem tudja képzelni, hogy nemsokára megéhezhet.

Azt reméltem, a vonaton majd megemészthetem mindazt, amit az apámnál töltött három nap felhalmozott bennem, örültem, amikor üres fülkét találtam, és azonnal át is akartam magam adni a gondolataimnak, de valami belső gát nem engedte, hogy a tör-téntekkel foglalkozzam, figyelmem folyton másra terelődött. Sebaj. Majd otthon.

Előbb szórakozottan nézelődtem, figyeltem az ablakon át a sietősen igyekvő vagy éppen egykedvűen várakozó utasokat, aztán elővettem a könyveket, amelyeket apám azzal nyomott a kezembe, hogy feltétlenül tanulmányozzam őket. El sem képzelhettem, milyen úton szerzi be az öreg ezeket a remek kiadványokat. Filozófia, szociológia, nyelvészet, szociolingvisztika, tudománytörténet, kultúrantropológia, utoljára egyetemistaként olvastam ilyesmit, hogy is lenne időm mostanában nekem Chomskykra és Gadamerekre, hermeneutikára, tér-idő elméletre, grammatológiára, összehasonlító nyelvtanra. Felemeltem és vissza is dobtam a könyveket a táskámba azzal, hogy utazá-

si unaloműzőnek egyik sem felel meg. Inkább abban a dosszié formátumú vaskos borítékban kezdtem kotorászni, amelybe apám a húgom küldeményeit, az utóbbi évek során felhalmozódott leveleit gyűjtötte össze. Fénymásolatból is volt benne egész kötegni, ahogy első pörgetésre láttam: a húgom és mások szaccikkéi. Olvassak el mindent, kötötte a lelkemre az öreg, hiszen évek óta semmit sem tudok egyetlen testvéremről. Valóban, talán tavaly hívott fel utoljára, felköszöntött a születésnapomon, pár anziksra is emlékszem. Be kellett látnom, még arról sincsen fogalmam, hogy a szlavisztikán belül mi a szakterülete.

Apám eddig féltékenyen őrizte ezeket az ereklyéket, soha nem mutatta meg a húgom küldeményeit, nem is értettem, miért adta most ide, mi volt gesztusában az a különös nyomaték, amellyel mintha utalt volna valamire, amiről nekem tudomást kell szereznem.

Két fiatal bölcsész kolléga nyitott rám váratlanul, letelepedtek velem szemközt. Az udvariassági gesztusok után igyekeztem elejét venni a szívélyeskedő vagy pláne szakmai diskurzusnak, elnézést kérve azt füllentettem, dolgoznom kell, a húgom tömött borítékjából kihalásztam egy fogásnyi fénymásolatot, az első oldalát, ahol név vagy cím volt, ügyesen visszacsúsztattam, és tollal a kezemben lázasan „korrigálni” kezdtem a szöveget. Két útitársam némi sértődöttséggel csendben maradt, és meglehetősen respektussal figyelte, amint én idegen nyelvű szakszöveget javítgatok. Idő telvén úgy gondoltam, ráteszek még egy lapáttal, és addig kotorásztam apám könyvei közt, míg kiborultak táskámból a padlóra, hogy segíteniük kelljen összeszedni. Látszott rajtuk, utoljára ők is diplomázás előtt tartottak ilyesmiket a kezükben, elismerően bólogattak. Nagyon nőttem a szemükben.

Bár csak elterelő műveletnek szántam, egyre jobban belemerültem a borítékból találomra kihúzott tanulmány olvasásába. Lassan mintha azt is érteni kezdtem volna, mire célzott apám, amikor külön jelentőséget tulajdonított annak, hogy a húgom küldeményeit átadta.

Ám bármennyire érdekesnek találtam is a dolgot, a monoton zakatolásban mégis elbóbiskoltam. Vonaton az ember rövid, de intenzív álmokat lát, olyanokat, amelyekbe beleszűrődik a kinti valóság, olykor sokkal hihetőbb formában, mint ahogyan körbevesz bennünket. Csak pár percet alhattam, de ezalatt képek sokasága futott le előttem. Mint majdnem minden álmom, ez is fehér lebegéssel indult, és sötét zuhánással fejeződött be. Vakítóan világos képernyő előtt ültem, azzal a nyomasztó kényszerrel, hogy regényt kell írnom apámról. Kezemben papírok, fényképek, kacatok (talán a faház komódjáról?), és én lázas igyekezettel próbáltam belőlük egységes művet alkotni. Újra fehérség, hőmező. Majd a téli táj villódzó digitális mezővé vált, igen, olyan cybertérbe álmodtam magam, amelyben sorra megnyíltak életem rejtett állományai, és amely pontról pontra vezetett az apámról szóló regény pusztító sötétségébe. Ott, álmomban nem volt kétségem afelől, hogy midőn a művel készen leszek, én magam megszűnök földi létező lenni, bináris számsorrá válok, amely önmaga eredetét kutatja, a képletekbe írható időt. Ó, jaj, megint az idő, apám heideggeri saját ideje, amellyel még kamaszkoromban kizökentett engem az enyémből. Hisz voltaképp viszonyunk nem apa és fiú, nem két férfi, nem két élő ember relációja volt, hanem két időé, egy hegemon, a világba jól beágyazott folytonosságé és egy alárendelt szaggatottságé. Ennek alapján emelkedett fölébem, uralkodott érzelmeimen és gondolataimon akkor is, amikor ezeket őellen fordítottam. Tökéletesen tisztába jöttem mindezzel álmomban.

Zökkent a világ, és én behullottam a digitális éjszakába.

A fékezéstől kissé előrebukva egyszersmind fel is ébredtem, és a kollégák újra segítettek szétszóródott holmimat összeszedni.

Az állomáson taxiba ültem, siettem, hogy mielőbb magamra zárhassam megszokott környezetemet, magányomat.

Az estét és az éjszakát, amíg szemmel és figyelemmel bírtam, húgom küldeményeinek a tanulmányozásával töltöttem.

Úgy képzeltem, Paul Robert az fajta ember, akiben kettészakadt a modern ukrán műveltség és a ruszin ősiség. Mióta angol nyelvű környezetében napjának nagy részét azzal tölti, hogy a kettő között csatornákat nyisson, hogy egyikből a másikba engedje átáramolni a szavakat és mondatokat, egyre jobban elkülönül benne a civilizáció a mítosztól. Egyik énje a korszerű európai nemzeteszményt szolgálja, a másikkal egy jogfosztott, örökségből kiforgatott nép homályba vesző történetének és hagyományainak megmentésén dolgozik harcoss elszántsággal. Egyik primitívnek, elszigeteltnek, meghasonlottnak látja a másikat, a másik elnyomót, kisémmizőt lát az egyikben. Egyik identitásától vergődik a másikig, előbbiben integrál, összefog, egyesít a kontinuitás felkent papjaként, a másikban elzárkózik, titkos ősiségbe vonul, mitikus eredetbe kapaszkodik, mint valami örök szellemi partizán. A ruszinok voltaképp ukránok, mondja mosolyogva reggel egyetemi asszisztensének; ez két teljesen különálló nép, két vallás, két nyelv, két hagyomány, vallja délben lengyel barátainak az elegáns torontói étteremben; este pedig azzal a meggyőződéssel fekszik le, hogy ruszin ősei latinul beszéltek, görögül imádkoztak, héberül írtak, arabul számoltak, törökül káromkodtak, perzsa, arámi, sumer dalokat énekeltek, értettek az állatok nyelvén, és alighanem a csillagokból érkeztek erre a földre.

A húgom elvárásolva hallgatja Paul Robert esti meséit, reggel szerelmesen integet utána, napközben többször is felhívja telefonon, az egyetemi titkárnők már felismerik a hangját, aha, ez az az európai fruska, a másodikról kimaradt diáklány, aki elcsábította az ő komoly profjukat, lám, mégis előjött az ősi vér, hiába a két nemzedék, hiába az ügyvéd papa, a felső körök, a Harvard és a Princeton, hiába a saját Department itt a hívős Torontóban, lám, előjön a keleti ösztön; felbukkan egy szerb vagy lengyel vagy román, magyar, szlovák vagy ukrán, egyre megy, felbukkan egy diáklány abból a világból, és a jó prof máris a karjába omlik, hiába környékezi a sok szóke germán és kreol latin, őt elragadja az elemi erővel támadó keleti ámok.

A húgom ezt nem tudja, nem érti, miért választotta épp őt. Fogalma sincs róla, hogy az ő Paul Robertje, akinek már az apja is az Újvilágban született, milyen szláv örökségek közt öröklődik, pedig olvassa és fénymásolja a tanulmányait, büszkén küldözgeti haza, mint annak bizonyítékát, milyen okos-fontos-híres ember az ő sokat publikáló professzora, nem látja a vergődést, nem veszi észre a bizonyítható elméletek alól feltörő bizonyíthatatlan hipotéziseket, nem érzi a száraz és unalmas tudományon átvérző lázítóan izgalmas és tragikus mitológiát. Paul Robert bizonyít és cáfol, teremt és rombol, felemelkedik és alászáll, és közben vezekel, vezekel, vezekel, félvér ukrán apja helyett, az őshazába meghalni visszatért ruszin nagyapjáért.

Azt kellene elmesélnem, hogy azon a reggelen, amikor elindultam vele a hófúvásban, majdnem megszerettem apámat. Szerepe lehetett ebben a hosszú éjszakának, amikor minden korábbinál jobban kitárulkozott előttem, szerepe volt benne az ébredésem

utáni kozmikus hangulatomnak és minden bizonnyal a sosem látott sűrűségű hóesésnek is. Szinte tömör fehérség vett körül bennünket, át kellett vágnunk magunkat rajta, ezen a lebegően könnyű, de mégis ellenálló közegen. A fehér pelyhek a közelünkben jól elkülönültek egymástól, de pár méternyire, úgy látszott, egymáshoz tapadva falat alkotnak, ezen kell majd áthatolnunk, ha elérjük – de elérnünk soha nem sikerülhet, mert amennyit közeledünk feléje, éppannyit távolodik tőlünk. És ekkor, amint rápillantottam a tejfehér háttér előtt elszántan lépdelő apámra, átfutott rajtam az akkor születő, de sülyeteg múltból felidéződő érzés, inkább csak foszlánya a néven nevezhetőnek.

Nem tudtam, hová megyünk, s főleg, hogy miért. Szükszavúságából csak annyit értettem meg, hogy számára hallatlanul fontos ez a zarándoklat. Talán az a meggyőződése, hogy engem is ugyanarra a hitre téríthet, amelyben ő él itt teljes elzártágában, s amelynek alapja valami teljesen egyedi vallás, külön bejáratú egyszemélyes eklézsia, közvetlen telefonvonallal a megtagadott Teremtőhöz. Igen, apám abban az istenben hitt, amelyik nem létezik, amely nem teremtette a világot, amely összellemként nem őröködik felette, amelyik egyszerűen *nincsen*. Ezt a hiányra alapozott hitet apám a keleti és az egzisztencialista filozófiákból, a kozmikus világképből és saját élettapasztalataiból csapatta ki. Kizárólag ezt a megközelíthetetlen és felfoghatatlan istenhiányt tartotta magánál feljebb valónak, mint olyan valamit, amely kívül áll időn és téren, nem része a világnak, és az attól való különbözősége az egyetlen, aminek alapján mégis tudhatunk róla. Csakis ilyen világkép felelt meg apámnak, ez engedte meg, hogy többféleképpen vélekedjen az időről, az életről, a halálról, és a létezés egészét úgy fogja fel, mint a Semmi mellényzsebében lassan szétfoszló Valamit. Milyen hatalmas távolságra volt istennek ez a fennkölt és nagyszerű tagadása az én primitív ateizmusomtól! És milyen messze került tőlem ez a kihűlt lelkű ember, aki alig pár lépéssel előttem, mégis elmosódóan, de látható elszánttsággal gyalogolt a hóesésben, mint egy filmbéli figura, aki ott maradt a kifehéredő vásznon, miután a celluloidszalag már rég lefutott az orsóról.

És én majdnem megszerettem ezt az öreget ott a fehér villódzásban. Megható elesettséget és impozáns erőt egyszerre mutatott, ahogy ment, lépdelt, gyalogolt, haladt a maga útján az én apám a maga taposta ösvényen, és nekem most jólesett a nyomába lépnem, követnem őt valahová, valamihez, valamiért, ami neki hallatlanul fontosnak látszott.

Nem sejtettem, merre járunk, nem értettem, apám hogyan tájékozódik ebben az észlelhetetlen tájban. Időnként balra fordultunk, már-már azt hittem, elérjük a folyót, máskor mintha jobbra tartottunk volna, vártam, hogy meglátjuk a bozótost, a dombot, de nem. Ehelyett sötét gomolygás tűnt fel előttem, és csak amikor törzsének már majdnem nekimentem, akkor mutatkozott meg a magányos vadkörtefa. Itt most szuszantunk egyet, jelentette be apám, s megállt ott, ahol a kövekkel körberakott tűzhely fekete üszkei meredeztek ki a hóból. Néhány rönk is állt a szalonnázóhely körül, apám az egyikre letelepedett, mutatta a másikat, a kicsit ferdére fűrészeltet nekem. Csak úgy tudtam elhelyezkedni rajta kényelmesen, ha félig háttal ültem apámnak, s mintha ezt szándékosan rendezte volna így. Ahogy letelepedtem, s ő meggyőződhetett róla, hogy nem látom az arcát, mesélni kezdett az öreg ruszinról, aki azért jött haza az óceánon túlról, hogy megélje a szabad farkasok életét, és ezzel a tapasztalattal fekhessen a szülőföldbe.

A történet teljesen valóságosan indult az Újvilágba kitántorgó, ott szerencsét próbáló ifjúról, küzdelmeiről, munkájáról, családalapításáról. Erőfeszítéséről, hogy fiát ta-

níttassa, örömről, amiért sikerült ügyvédet nevelni belőle, bánatáról, amiért idegen nyelvű és vallású meny került a házhoz, újbóli boldogságáról, amikor az unoka megszületett. Misztikus fordulatot azzal vett a történet, hogy megvénülvén váratlanul égi jelet kapott őseitől, s ez megváltoztatta életét, amelynek ettől kezdve egyetlen célja és értelme a hazatérés lett. Néha el-elvesztettem a szálát, apám elbeszélése szaggatottabbá, olykor követhetetlenné vált. Annyit megértettem, hogy nem nyugodhatott az öreg ruszin addig, míg vissza nem tért, meg nem találta gyermekora vidékét, s bele nem költözött abba a tájba, amelyből vétetett. Ócska faházat vásárolt, abban lakott magányosan. A környékbeli asszonyok sokat érő idegen pénzért hordták neki a túrót, tojást, házi kenyeret. De a nyugalma továbbra sem lehetett teljes, mert belső hangok és látomások gyötörték. Egyre többet járt az erdőbe, nemegyszer napokig elő sem került, mígnem a közeli falvakban, tanyákon híre ment: a vén amerikai rossz szellemekkel cimborál. Egy hajnalon aztán szörnyű hangokra ébredtek az emberek a faluszélen, vasvillát, fejszét fogtak a férfiak, elindultak a hang irányában, s az erdőszélen, egy bokor alatt megtalálták az öreget. Négykézláb állt, fejét a magasba emelte, és farkasmód üvöltött, talán órák óta. Majd reszketve, rángó tagokkal eldőlt. Az emberek kerülték ettől kezdve. A szigorú görög papot pedig, aki azt gondolta, segíthet rajta szörnyű megszállottságában, ő kergette ki a házából. Egyedül a környék bölcsének tartott, nála is vénebb rabbit engedte magához. Ő temette el, meghagyása szerint, a falusi temető legeslegszején. Aki ott nyugszik, arról nem tudni, hogy az ember siratta halottakhoz tartozik-e vagy a vadak járta erdőszélhez. No, az ő sírjához megyünk most, mondta apám, és már fel is állt a tönkről. Csak akkor indultam utána, amikor egy pillanatra eltűnt a hősésben.

Ahogy kitavaszkodott, heteken át tervezgettem: talán ismét elutazom apámhoz. Mentem is volna, meg nem is, a lehetőség egyszerre vonzott és taszított, és ez a kettősség meglepett. Korábban mindig egyértelmű volt a *nem*, és csak ezt leküzdvé szántam rá magam az utazásra. Egyáltalán nem a hiányérzet motiválta látogatásaimat, sokkal inkább a lelkiismeret-furdalás. Elvégre a fia vagyok, ha eltaszított, elidegenített is, mégis elsőszülött és egyetlen, ki más zörgessen rá magányában, gondoltam. Most azonban önérdék vezérelt, amikor fontolgattam, melyik napon, melyik héten, mely hónapban szánjam rá magam az újabb látogatásra. Ez a belső készítés meglepett, megzavart. Nem is tudom, mi hiányzott akkor jobban: hogy némán sakkozzunk vagy hogy a történeteit hallgassam, hogy beavasson filozófiájába – vagy valami egészen más. Talán nem is a gondolkodó, hanem az ösztönös lényre vágytam, aki úgy beépült a tájba, mintha nem csupán szerves tartozéka, hanem meghatározó tényezője volna, mintha általa nyernének értelmet a legnagyobb és legkisebb dolgok. Hiába jártam nála oly ritkán, számomra – kellett bevallanom magamnak – mégis ő jelentette az évszakok váltakozását, a domboldalt, a folyó völgyét, a hajnali szelet, a hófűvást, a völgy csendjét, az erdő hangjait, a szedres színét, a gomba ízét és a vadnarciszok illatát. A tűz forróságát és a víz hidegét. Egyre jobban vágytam rá, hogy, mint elutazásom napján, beülhessünk a kicsi fürdőház izzasztó hőségébe, hogy locsolhassam a vizet az áttüzesedett kövekre, és amikor már csontjaim legmélyére is behatolt a forróság, akkor jegeket törve megmártózhassam a patak kiszélesített medrében.

Aztán mégsem szántam rá magam, ostoba kifogásokat találtam, most nincs rá időm, majd ha ezt a munkát befejeztem, ha azt a valamit elintéztem, ha megkapom a megbízást, ha megérkezett a szerződés – így lett a tavaszból nyár.

Azzal áltattam magam, hogy apám még mindig az a mogorva öregember, akinek felnőtte válásom óta ismerem, aki annak örül a legjobban, ha semmilyen hírt nem hall az elhagyott és eltaszított gyermekeiről. Próbáltam elhomályosítani, eljelentékteleníteni kitarukkozásának ritka pillanatait, elhessegettem a képeket, amelyek sakkjátszmáinkat idézték volna fel, nem hagytam, hogy hatalmába kerítsen az érzés, amely a zarándokló hófúvásban el-elfogott. Leginkább pedig húgom vastag borítékának a tartalmát próbáltam feledni. Úgy tettem, mintha semmit sem fejtettem volna meg, semmit sem értenék a történet balladai, már-már mitologikus összefüggéseiről, próbáltam inkább felületes lenni, apró dolgokon bosszankodni, s amikor mégis meg-megálltam apám szobámban függő festményeinek valamelyike előtt, akkor, mint annyiszor, a sérelmeimet hánytorgattam fel, a tönkrement családot, a korai félárvaságot, amely az ő elköltözésével nem egészsé, hanem hatványozottá, felfokozottá vált. Igen, azt akartam, újra az árvaság oly sokáig tapasztalt tobzódó ereje vonjon hatása alá, egyben szabadítson fel mind attól a kényszertől, hogy a nyomasztó érzések kiváltóját meglátogatni szándékozzam, mind a büntudattól, amiért ezt a gesztust megtenni mégis elmulasztom.

Amikor megkaptam az értesítést egyesztendő vendégtanári kinevezésemről, megkönnyebbülve éreztem, mégsem kell kettőnk történetében új fejezetet nyitnom, veszem a kalapom, odébállok, kilépek a saját életemből, kibújok ez alól a kínos kötelezettség alól, amelyet kézzel nem fogható, néven nem nevezhető és mondatokba nem foglalható formájában szabadítottam magamra. Hát csak menj, biztattam, nógattam magamat, ez a legokosabb, amit tehetsz, menj el, szakadj ki a megunt mindennapokból. Menj, távozz, fuss, utazz el messzire, de előbb gyűjtsd össze a felhalmozódott törmelékeket, a fölösleges tettek hulladékát, a félbehagyott munkák erjedni kezdő töredékeit, a kiszáradt, rághatatlan érzéseket és az eldugult gondolatokat, minden színevesztett és elkoszlott nagy elhatározást, szedd össze mindet, hogy elmenet az egészet beledobhasd a sarkon már messziről bűzlő konténerbe.

Nem várt vissza. Lezárta magában a kapcsolatunkat azon az utolsó estén, amikor a különös zarándoklatból megtértünk, és ezt véglegessé tette másnapi monológjával, amelyet készülődésem közben mormolt maga elé.

Nem várt vissza, ezért bízta rám a húgom tömött borítékját, és ezért adta át legkedvesebb könyveit. Előtte hosszasan álldogált a könyvespolca előtt, sorra mutatott rá a legnagyobb tekintélyű tudós elmék könyveire. Majd, mintha csak taláalomra, lekapkodott néhányat a vitatottabbak, modernebbek közül. Utólag úgy értelmeztem, a gesztusainak hagyományozó, átörökítő jelentésük volt. Nem kevésbé annak a szűkszávúságnak, amellyel a másnap délelőttünk telt. Szinte némán reggeliztünk, majd ugyancsak szótlánul együtt szaunáztunk. Aztán, amíg holmimat összepakoltam, inkább csak maga elé dűnnyögve, újra nekiállt bölcselkedni. Nem tudhatjuk, mikor és hol kezdődött az élet, fejtegette, de annyi bizonyos, akkor és ott kezdődött a halál is. A pusztulás folyamatos, nem ismerhetjük a kezdetét. Fokozatosan gyülemlik fel a világban a végromlás, mint ahogy mibennünk is apránként halmozódik fel a halál. Nem figyeltem rá eléggé, nem sejtettem: így végrendelkezik. Később csak annyit sikerült még felidéznem, hogy a temetőnek az erdőszéllal érintkező részéről beszélt, mint a legkívánatosabb nyughelyről, majd az öreg rabbit emlegette, és újra kifejtette, hogy egyszer mindnyájunknak fel kell ismernie a lelke mélyén lakozó fenevadat, mert nem az eb kiváltsága az igazi hűség, és nem a macskáé az igazi szabadság, csak a remetefarkas élhet tiszta és őszinte életet.

Mindezt már idegenben gondoltam végig. Eleinte nyugtalanná tett, bántott, hogy ott és akkor nem reagáltam felvetéseire. Vendégtanárkodásom első hónapjaiban, amikor nemigen utazhattam haza, folyton mehetnékem támadt, újra és újra mardosott a lelkiismeret, úgy éreztem, végzetes mulasztást követtem el. Amikor pedig az első szemeszter elteltével már elszabadulhattam volna, halogattam a dolgot, mint előzőleg, még otthon.

Azután egy álmatlan éjszakán megbékéltem a helyzettel. Éppen azon tűnődtem, ugyan mi az értelme a szakmánkat övező sok féltékenységnek, a becsvágynak, a kilihegett karriernek, nem mérhetetlen ostobaság-e azt hinni: ez a valódi élet. Nem apám-e az, aki a maga elvonultságában éppen azáltal részesül a teljességből, hogy felhagyott a hívságokkal, kivonult a mindennapos nyüzsgésből, mert még a művészet elefántcsonttornya sem nyújthatott számára elegendő védelmet, hát inkább feláldozta azt is, oda vetette a mulandóságnak a műveit, magunkra hagyott bennünket, és kivonult a civilizációból, hogy állatok és filozófusok társaságában töltse maradék életét. Mérhetetlen önzésnek hittük, de nem inkább alázat volt-e, a saját életének beteljesítése előtti bölcs megadás?

És ekkor megnyugodtam. Rájöttem, hogy minden a lehető legnagyobb rendben van az én apámmal, sokkal inkább, mint velem, a húgommal vagy bárki mással a környezetemből. És ott a távoli és kietlen tanári vendégszobában megszállt valami angyali harmónia, amely arra képesített, hogy fölébe emelkedjek eddigi aggodalmaimnak, elvessem *kicsinyességemet*, de anélkül, hogy a világ nagy dolgaihoz mért *kicsiségemről* megfeledkeznék. A megbékélés fennkölt, de mégis végtelenül egyszerű érzésével aludtam el hajnaltájban, és mikor néhány óra múlva reggel felébredtem, két dologban egészen biztos voltam: abban, hogy apám már nem él, és hogy most már meg tudom írni a történetét.

A húgom sírva hányta a szememre a telefonban, amiért nem *előtte* értesítettem, majd számon kérte, teljesítettem-e apánk végakarátát. Köszörültem a torkomat, és a hazugságot kerülni akarván kínomban úgy fogalmaztam, *teljesült* a meghagyása. Elhallgattam, hogy ebben nekem a legkisebb szerep sem jutott, s hogy mindez hónapokkal ezelőtt történt, és én is csak most jártam először a sírjánál.

Mindent a falubéliek intéztek. És bár nehezen fogadták el, hogy az öreg semmilyen vallási szertartást nem engedélyezett, de – talán az átadott bankók hatására is, és miután sok évig volt rendszeres vásárlójuk – ezt elnézték neki ugyanúgy, mint a rossz szellemekkel cimboráló öreg ruszinnak. Pedig már a békítő természetű, gyülekezet nélkül maradt vénséges rabbi sem élt.

Amikor vendégtanárkodásomból hazaérkezve postámban megtaláltam az értesítést, nem tudott felkavarni. A papiros nem volt több, mint könnyű kis külső adalék a súlyos belső bizonyosság mellé. Egy másik levél az illetékes hivataltól érkezett örökösödési ügyben, határidőkkel, kiszabott összegű illetékekkel. A dolog meglepett. Valahogy azelőtt egyáltalán nem számoltam azzal, hogy egyszer majd tulajdonosa leszek annak a faháznak, amely oly sokáig az idegenség és kirekesztés szimbóluma volt számomra. Az enyém lesz az, ami a „nem enyém” fogalmát testesítette meg, rendelkezhetem azzal, amivel rendelkezni azelőtt a legkevésbé lehetett. Nem tudtam még, mit kezdek ezzel a helyzettel, s ha a bürokrácia nem szab számomra határidőket, talán soha nem szántam volna rá magam semmilyen intézkedésre, megelégedtem volna azzal, hogy városi lakásom ablakán kinézve néha megidézsem apámat, amint tesz-vesz a ház kö-

rül, befűti a szaunát, fát hasogat, aztán bemegy teát főzni, kenyeret pirítani, és így, a szakadék túlpártjáról lássam a zömök, sötét faépületet a nyirkos tavaszi vagy szikrázó téli tájban, és lássam külön a domboldalt az elvadult szedressel, és ha közelebb lépek az üveghez, hogy jobban kivehessem a részleteket, hogy belekapaszkodjam az ismerős formákba és színekbe, akkor mosódjon el előttem minden, és csak a saját idegen arcom tükröződjön az üvegen, mert így, csak ebből a helyzetből láthatom igaznak életem kudarcát, amellyel szükségszerű naponta szembesülöm.

De minden másképpen történt, az életem új fordulatot vett, magáévá fogadott a váratlan örökség, és nyűgeim alól éppen azzal szabadított fel, amivel korábban elviselhetetlen terheket aggatott rám. Korábban kiismerhetetlen kuszasággá keveredett bennem a harag a megbocsátással, a ragaszkodás az örök menekülési vággyal, a szeretet az eltaszítottság nem múló sértettségével, egy adott pillanattól kezdve azonban kibékültek bennem az ellentétek. A világhoz való viszonyom is megváltozott, lepattant rólam minden álca, elhagytak a pózaim, úgy tetszett, elkerül a hanyatlás és enyészet, amelyből korábban sem kilábalni nem voltam képes, sem megszokni annyira, hogy ne érezzem magamon az állandó hullaszagot.

Igen, talán azt kellene majd elmesélnem a húgomnak, mit éltem át, amikor először léptem be apánk házába úgy, hogy ő már nem volt ott. Mit jelentett sorra venni, jegyzékbe foglalni a festményeit, s felidézni az aktok műterembe surranó hajnali modelljeit. Elmondani, mire gondoltam, amikor a másfél évvel korábban kapott könyveket sorra visszatettem a helyükre a polcon. Amikor a feladott játszmát szimbolizáló ledöntött világos királyt megláttam a saktáblán. Amikor sorra rám támadtak mondatai a bezárult időről, a hanyatló életéről, az önmaga ellentétébe forduló Semmiről. Amikor kimentem a fürdőházba, és újra tüzet raktam a kályhában. Vagy amikor éjszaka meghallottam a farkasok távoli üvöltését, és végre megértettem, mit gondolhatott apám a szabadságról.

Ugye hoztál fényképet a sírjáról, fogja számon kérni a húgom, akinek fogalma sincs semmiről, el sem tudja képzelni azt a temetőt, azt a vadak járta gombaszagú erdőszélet. Nem ismeri a vergődést és gyötrelmet, amelyet civilizált életünk beteljesíthetetlen-sége és meddősege miatt érzünk, és nem ismeri a kéjszár kint sem, amely akkor hasít belénk, amikor a rettentő teljesség hirtelen leveti magáról a hitvány látszatot, és azon nagyszerűségében megmutatkozik előttünk a halál gyönyörű és termékeny aszszonyteste.

Nem, nem hoztam fényképeket, mondom majd színtelenül, és nem fogom elmesélni neki, hogyan vártam a napfényes hajnalokat utolsó közös nyarunkon a városi lakásban, nem mesélem el a zarándoklatot a hóesésben, sem a dosszié olvasása közben tett felfedezéseket. És szót sem szólok arról, milyen volt, amikor egy reggelen betoppant apám titkos fiatal szeretője a szederrel benőtt domb mögötti faluból, s amint a kenderből, mint valami csecsemőt, kibontotta a még forró házi kenyeret, hogy a kis faház megteljen a múlhatatlanság illatával, akkor rajtam beteljesedett mindaz, amire olajfestékszagú kamaszkorom óta vágytam.

Egyáltalán nem fogok mesélni semmit. Letelt a gyászév, nyugodjon a halott, éljen az ifjú pár.

Majd meghatódom a megtiszteltetéstől, amely a család legidősebb férfitagjaként ér, „Húgunk, legyen utódaid száma ezerszer ezer”, fogom hallani az ősi szavakat, gertyát gyújtok apám helyett, vezetem a lányát a baldachin alá, hallgatom az esküt és az

áldást, talán megrezenek, amikor Paul Robert széttör egy üvegpoharat, s közben azt látom, hogyan repedt a vékony jég a patakon, amint a szauna forróságától ajzva vizében megmártóztunk apámmal.

Az éles napsütésben lassan ereszkedni kezd a gép. Találgatom, hogy amit odalent látok, felhőréteg-e vagy hőmező. Csak amikor a tépett párafoszlányok feltűnnek, lesznek bizonyos benne, hogy magasan járunk, van még egy kis időm számba venni az elmesélhetlent.

És továbblépnék apám regényében, amikor apró rezzenések jelzik, hogy behatoltunk a felhő belsejébe. A kis kerek ablakra szegezem a tekintetemet, amelynek üvegét ellepi a tejfehér fényesség.

Novellámhoz inspirációt kaptam az alábbi művek számomra író társaim által választott és tolmácsoló egy-egy mondatából: Fjodor Alekszandrovics Abramov: GYEREVJANNIJE KONYI (FALOVAK – *Konczek József*); Mark Amerika: GRAMMATRON (*Samu János Vilmos*); Ana Blandiana: CORIDOARE DE OGLINZI (TÜKRÖS FOLYÓSÓK – *Cseke Gábor*); Sava Damjanov: SUMMA VILOGIAE ANTE PORTAS (*Ladik Katalin*); Volodimir Dibrova: DENY NARODZSENNYÁ (SZÜLETÉSNAPOK – *Lengyel Tamás*); Dario Ćamonja: CUT (*Szabó Palócz Attila*); François Emmanuel: LE TUEUR MÉLANCOLIQUE (A MÉLABÚS GYLKOS – *Lackfi János*); Eman Erdélyi–Marek Vadas: UNIVERZITA (EGYETEM – *Németh Zoltán*); Peter Handke: MEIN JAHR IN DER NIEMANDSBUCHT (EGY ÉVEM SENKI-ÖBLÉBEN – *Balogh Robert*); Maarten 't Hart: HET UUR TUSSEN HOND EN WOLF (A KUTYA ÉS FARKAS KÖZTI ÓRA – *Kronauer Éva Lilla*); Eugène Ionesco: LE SOLITAIRE (A MAGÁNYOS – *Bikácsy Gergely*); Táňa Keleová-Vasilková: SIETE PAVUČÍN (PÓKHÁLÓK – *Harraszi Mária*); Linda Lê: LES MORTS NE NOUS LÁCHENT PAS (A HOLTAK NEM ENGEDNEK – *Lackfi János*); Stanisław Lem: ROZWAŻANIA SYLWICZNE (ERDEI TÖPRENGÉSEK – *Zsille Gábor*); Clarice Lispector: AGUA VIVA (ÉLET VIZE – *Esze Dóra*); Monika Maron: STILLE ZEILE SECHS (CSENDES UTCA HAT – *Pompéry Judit*); Vladimir Nabokov: ADA OR ARDOR. A FAMILY CHRONICLE (ADA. EGY CSALÁD KRÓNIKÁJA – *Esze Dóra*); V. S. Naipaul: THE MIMIC MEN (AZ ÁLEMBEREK – *Lengyel Tamás*); V. S. Naipaul: A HOUSE FOR MR BISWAS (MR. BISWAS HÁZA – *Kőrös László*); Hanns-Josef Ortheil: FAUSTINAS KÜSSE (FAUSTINA CSÓKJAI – *Margócsy István*); Delimir Rešicki: PAS OD SNIJEGA (HÓKUTYA – *Ladik Katalin*); Zvonko Sarić: HVATAČ DUŠE (LÉLEKCSAPDA – *Fekete J. József és Kontra Ferenc*); Peter Stamm: AGNES (ÁGNES – *Kalász István*); Vlagyimir Szorokin: ZSRATY! (FALNI! – *Cséka György*); Stephen Todd Booker: TUG (*Vass Tibor*); Carl-Johan Vallgren: MAGNUS. HÖST (MAGNUS, ŐSZ – *Gergely Tamás*); Petrovaj Vasil': RUSYNY (RUSZINOK – *Udvari István*); Slobodan Vukanović: SUSRET (A TALÁLKOZÁS – *Szabó Palócz Attila*); Okszana Zabuzsko: INSZTRUKTOR IZ TENYICU (A TENISZOKTATÓ – *Berniczky Éva*).

Turbuly Lilla

A HOSSZÚ PÁNYVA

1

Szobák között téblábol szakadatlan,
bőröndöket kinyit, majd visszazár,
és benne van az is a pillanatban,
válthat retúrt, mégsem jön vissza már.